Muistomerkkien Ikaalinen

Leena-Maija Lindqvist

Ikaalisten Wanhan Kauppalan puistoissa ja rannoilla sekä Ikaalisten hautausmailla on runsaasti patsaita ja muistomerkkejä. Matkailija tai kotiseudullaan lähimatkaileva saa ajankulua useaksi tunniksi, kun lähtee kierrokselle muistomerkkien Ikaalisiin. Eivätkä kaikki muistomerkit ole tässä. Jos kierrosta laajentaa keskustan ulkopuolelle, katsottavaa olisi vielä enemmän.

Syntyjään ikaalilainen, kotiseutunsa historiaa hyvin tunteva **Tuula Eränen** johdatteli loppukesän lämpimänä päivänä toimittajan tällaiselle muistomerkkiturneelle. Monia näistä patsaista ei autoilevan ihmisen tule arkiajoissaan edes vilkaistua.

Kirkon lähiympäristöstä löytyy useampiakin muistomerkkejä. Vapaussodan muistomerkki pystytettiin 1918 paikalle, jossa nykyisin ovat sankarihaudat. Muistomerkki siirrettiin myöhemmin nykyiselle paikalleen kirkon seinustalle. Muistomerkissä on teksti: "Kodin ja isänmaan vapauden puolesta kaatuivat. Kautta kärsimyksen muistojemme, kautta kallehimpain hautojemme: vapaa olkoon isiemme maa." Suunnittelija on **Bertel Strömmer** ja valmistaja Suomen Graniitti. Materiaalina Kurun harmaa graniitti.

Talvisodan 1939–1940 muistomerkki pystytettiin siinä vaiheessa, kun sodan uskottiin jo olevan ohi. Se jakaantuu kolmeen osaan: Koti, Uskonto ja Isänmaa. "Koti: Velvollisuutta en väistyä saata, suojelen kotia, kansaa ja maata." "Uskonto: Kun kanssamme on Jumala, ken voi meitä estää." "Isänmaa: Ei palvelust oo suurempaa kuin kuolla eestä isänmaan." Suunnittelija on **Jussi Hietanen**, ja sen on valmistanut Suomen Graniitti Kurun harmaasta kivestä.

Sankarivainajien muistopatsas "Sotaan lähtö" on sankarihautojen keskellä. Siitä käytetään myös nimeä "Iäisyyden rajalla". Pronssiveistoksen on tehnyt 1953 **Armas Tirronen**. Se kuvaa soturin lähtöä vaimon jäädessä vaalimaan tähkäpäitä. Patsaassa on teksti: "1918, 1939–1944 Isänmaan puolesta kaatuneille." Patsas on seurakunnan ja kunnan yhdessä hankkima.

Tuula Eräseen nämä muistomerkit ja sankarihaudat, joita hän on laskenut olevan 324, ovat vaikuttaneet syvästi jo lapsena, kun hän kulki sankarihaudoilla usein isänsä kanssa. Kaikki sankarivainajat eivät lepää sankarihaudoissa, koska osa on haudattu sukuhautoihinsa.

– Täällä tulee harras ja kiitollinen mieli. Kuinka nuoria sankarihaudoissa lepäävät ovat kaatuessaan olleetkaan. Kuinka moni koti sai kokea sotavuosina suruja, kun puoliso, isä, veli tai poika antoi henkensä isänmaan puolesta taistelussa, hän pohtii.

Hänelle kokemus sankarihaudoilla pikkutyttönä oli vahva. Olihan kuolema kohdannut hänenkin tuntemiaan ihmisiä: naapureita ja luokkatovereiden isiä.

– Suomi eli vielä vaikeita vuosia 1940-luvun lopullakin. Siksi varmaan oli iso tarve pystyttää sankaripatsaita, hän arvelee. Sankarivainajien muistopatsaan tekijä oli hänen mielestään aikaansa edellä, kun kuvasi muistomerkissä myös kotirintaman: vaimon, joka jäi kotipellon pientareelle viljelemään ja varjelemaan kotia, varmistamaan, että kotirintama pitää ja kestää, ja odottamaan miestään palaavaksi. Enemmänhän kotirintaman merkityksestä on ryhdytty puhumaan vasta myöhemmin.

Menetetyn Karjalan muistomerkki on kirkon pohjoispuolella. Siinä on teksti: "Menetetyn Karjalan multiin kätkettyjen vainajiemme muistolle. Jer. 29:7. Ikaalisten karjalaiset 1962."

Tuula Eränen etsi Raamatusta kohdan. Raamatun kohta: "Toimikaa sen kaupungin parhaaksi, johon minä olen teidät siirtänyt. Rukoilkaa sen puolesta Herraa, sillä sen menestys on teidänkin menestyksenne." Muistomerkki on paljastettu 1962. Materiaalina siinä on musta graniitti.

Ikaalisten ensimmäisten kirkkojen paikalla pohjoisella hautausmaalla on Menneitten sukupolvien muistomerkki. Sen on suunnitellut **Pentti Papunen** ja rakentaneet **Tuomas Leminen** ja **Veikko Hjelm**. Ristin on takonut **Toivo Vähätalo**. Muistokivi on valmistettu Kiviveistämö Vihavaisella.

Muistomerkin myllynkivi on peräisin isonvihan ajalta ja löytynyt Vatulasta. Sen on aikanaan lahjoittanut muistomerkkiä varten Näkän talon emäntä **Martta Alarotu**. Muistomerkin kivessä on teksti: "Ikaalisten vanha kirkko oli tällä paikalla vuoteen 1828. Ympärillä lepää vainajia ainakin viideltä vuosisadalta. Psalmi 145." Tuula Eränen toteaa, että tämä psalmi tunnetaan Jumalan hyvyyden ylistyksenä. Messinkilaatassa on **Mauri Tryggin** kaivertama teksti: "Menneitten sukupolvien muistomerkki pystytettiin seurakunnan 350-vuotisjuhlapäivänä 17.7.1991."

Sen rinnalle valmistui 2006 niin sanottu menneitten sukupolvien muistelupaikka, jonka graniittimuurissa on **Sirpa Ristamäen** tekemä pronssinen taideteos Kotiinpaluu. Graniittimuurin hautausmaan puoleiselle sivulle kiinnitetään seurakunnalle takaisin luovutettujen hautojen vainajien nimilaattoja. Muurin edessä on kolme kivipenkkiä, joille voi laskea kukkia ja kynttilöitä. Muurissa on sanat "…Katoavan on pukeuduttava katoamattomuuteen…" (1. Kor. 15:53)

Eteläisellä hautausmaalla on uurnahautausmaan muistomerkki. Muistolehdon kiveyksineen ja istutuksineen on suunnitellut **Hanna Lehtonen**. Maanrakennustyöt muistomerkkialueella teki Urakointi Ollila Ky. Liuskelaatoitus ja betonijalusta ovat Hietaniemen taimiston käsialaa. Sähkötyöt teki Sähköpeltoniemi, kukkaritilät Espi Ky, kivet veisti Peipohjan Kiviveistämö ja istutukset teki **Maaarit Teelmäki** ja **Tuomas Leminen**. Uurnahautausmaa vihittiin 2008.

Eteläisellä hautausmaalla on myös vakuuksensa puolesta kaatuneitten muistomerkki, joka on pystytetty kansalaissodan muistoksi. Muistomerkin hankinnassa ovat avustaneet sekä seurakunta että kunta, mutta alkuperäisen muistomerkin pystytysajankohdasta ei ole tarkkaa tietoa. Materiaalina siinä on punainen graniitti. Se koostuu kahdesta reunoilla olevasta nimitaulusta ja keskellä olevasta muistopaadesta, jossa on teksti: "1918 Demokratian puolesta kaatuivat ja murhattiin." Kaiverretuissa seppeleennauhoissa on tekstit: "Annoitte kaikkenne" sekä "Muistonne velvoittaa". Nimitauluissa on 198 kaatuneen nimet. Reunoilla olevat nimitaulut on lisätty muistomerkkiin 1978.

Seurakuntakeskuksen pihassa on **Taisto Rahikaisen** veistos "Elämän liekki". Äitipatsaana tunnetun veistoksen on seurakunnalle lahjoittanut **Iida Pyynösen** perikunta.

– Patsas symboloi rakkautta ja huolenpitoa. Sen on lahjoittanut oman äitinsä ja kaikkien muiden äitien muistoksi entinen ikaalilainen, Tuula Eränen kertoo.

Laamanni Arolan talon seinässä olevassa laatassa on teksti: "Tällä paikalla toimi 1929–1938 Ikaalisten Suojeluskunta ja Lotta Svärd –osasto. Laatan kiinnitti Sotilaspoikien perinnekilta." Arolan talo sijaitsee Kauppakadun varressa Valtakadun ja Franginkadun välimaastossa.

Ikaalisten kaupungintalon länsipäädyn porraskaiteella tulijaa tuijottaa vammalalaisen **Ari Virtasen** veistämä Tuulitukka.

Sankarivainajien muistopatsas

Pelimannikivi

Elämän liekki

Voimalinjat

Vakaumuksensa puolesta kaatuneiden muistomerkki

Uurnahautausmaan muistomerkki

Suojeluskunta ja Lotta Svärd

Tuulitukka

Pesäpalloilijoiden muistokivi

Menetetyn Karjalan muistomerkki

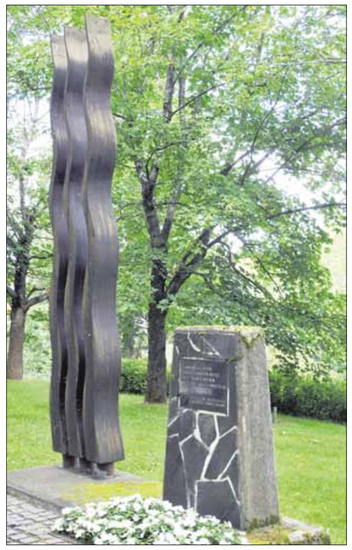

Hymni tulelle sekä sotaan lähdön muistokivi

Vapaussodan muistomerkki

Piiskurintolppa

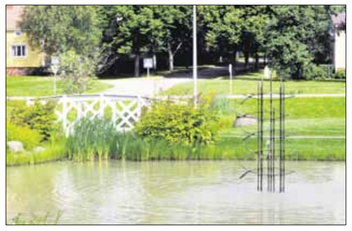

Kalat kaislikossa

Laivaliikenteen muistomerkki

Talvisodan 1939–1940 muistomerkki

Puistoissa ja rannoilla

IKAALINEN
Leena-Maija Lindqvist

Ikaalisten Wanhan Kauppalan muistomerkkien kierroksella Tuula Eränen johdattaa katsomaan muun muassa Säälikää eläimiä -vetoomusta, joka on kiinnitetty kaupungintalon seinään. Taulu on aikaisemmin sijainnut sotakamreeri Sparfvenin talon seinässä. Siinä on teksti: "Säälikää eläimiä, älkää niitä kiusatko ja kiduttako. Tietäkää että he kaikin ovat Jumalan luomia."

Tuula Eränen arvelee, että tämänkaltainen vetoomustaulu on varsin ainutlaatuinen.

– Se kertoo eläinsuojeluaatteen heräämisestä Suomessa. Ikaalisten yhteiskoulussakin toimi monien vuosikymmenien ajan eläinsuojeluyhdistys.

Wanhan Kauppalan Turkinpuistossa ovat rinnatusten talvi- ja jatkosotaan lähdön muistokivi sekä **Jorma Keräsen** veistämä Hymni tulelle. Sen on lahjoittanut 2003 Länsi-Pirkanmaan koulutuskuntayhtymä.

– Vieressä oleva keltainen koulu oli ennen kansakoulu, ja sinne kaikki pitäjän miehet kokoontuivat sodan syttyessä. Siitä heidät sitten kuljetettiin rintamalle, Tuula Eränen toteaa. Hänen mielestään Hymni tulelle sopii hyvin sotaanlähdön muistomerkin rinnalle. Hän arvioi, että se symboloi monenlaista tulta, kuten tiedon paloa ja janoa ja myös puolustustahtoa ja isänmaan rakkautta. Hän näkee siinä samaa vertauskuvallisuutta kuin olympiatulessa.

Ikaalisten Piiskurilla lähellä taksiasemaa on Piiskurintolppa. Jotkut rikokset ja saadut sakot saattoi entisaikoina sovittaa piiskauspaalussa. Muistomerkissä on teksti: "Tällä paikalla oli entisinä aikoina Ikaalisten käräjäkunnan piiskuripaalu raipparangaistusten julkista täytäntöönpanoa vaarten. Uusi rikoslaki lopetti nämä rangaistukset 1889."

Laivaliikenteen muistomerkki on Kyrösjärven rannassa, vanhan laituripaikan lähellä. Muistomerkin suunnitteli **Heikki Laine**. Laivareliefi on **Antti Ylistalon** käsialaa. Laatassa on teksti: "Ikaalisten Tarmo r.y.:n pesäpalloveteraanit 1983". Tuula Eränen muistelee aikaa, kun laivat toivat satamaan ihmisiä, postia ja tavaroita. Satamassa kävi aikamoinen kuhina.

Pesäpalloveteraanien ansiosta Ikaalisissa on laivamuistomerkin ohessa myös pesäpalloilijoiden muistokivi, joka on pesäpallokentän yläpuolisessa puistossa. Se on pystytetty 1978.

Ikaalisten Tarmo on perustettu yli sata vuotta sitten. Pesäpalloveteraanien aktiivi aika ajoittui 1940–70-luvuille. Tuula Eränen kertoo, että pesäpalloa nuoresta asti pelanneet ja aikuisina eri puolille Suomea muuttaneet miehet kokoontuivat kerran kesässä Ikaalisiin.

Pesäpalloilijoiden muistokivessä on teksti: "Ikaalisten pesäpalloveteraanit istuttivat tämän puiston 1971 ja pystytivät tämän muistomerkin 1978."

Pelimannikivi on kansalaisopiston oppilaskunnan pystyttämä 1970-luvulla. Siinä on **Taisto Mäkisen** kuparipakotusreliefi. Muhkea kivi on lähtöisin Vatulan takaa Kankaanrannasta. Tätä kiveä kutsuttiin kilkankiveksi, saunakiveksi tai kiuaskiveksi. – Se oli ennen mahdollisesti nuorten kokoontumispaikka.

Erityisesti Tuula Eränen kehuu Etelärannan puistolammikon ympäristöä. Hänestä on ollut erinomainen asia perustaa tämä puisto. Siellä on paljon kulkijoita. Puiston penkeille on mukava istahtaa levähtämään ja ihailemaan luontoa ja järvimaisemaa.

Lammessa on **Heikki Collanuksen** suunnittelema, 1991 valmistunut suihkuveistos Kalat lammikossa.

Puistolammikon lähellä on myös ystävyyskaupunkien tienviitta, jonka viittojen tekstit ovat tänä päivänä aavistuksen haalistuneet. Se näyttää etäisyydet Ikaalisten ystävyyskaupunkeihin: Palamuse 395, Gagra 1800, Ljusdal 360, Tynset 635, Stade 1275 ja Glamsbjerg 1090. Pohjoisnavalle on viitan mukaan 3140 kilometriä. Tämäkin on pesäpalloveteraanien pystyttämä. Tekstit on kirjoittanut **Iska Rothovius**.

Keskusta-alueen tuorein veistos on Leppäkosken Sähkön pihassa oleva **Sirpa Ristamäen** pronssiveistos Voimalinjat, joka on paljastettu kesällä 2009. Leppäkosken Sähkö halusi 90-vuotismerkkivuotensa kunniaksi jättää veistoksen kotikaupunkinsa asukkaille muistuttamaan yhtiön tekemästä työstä.

– Veistoksen pyöreät muodot tuovat mieleen joustavuuden ja muuntautumiskyvyn. Viisi "voimajohtoa" muodostaa ikään kuin käden, joka ojentuu tulevaisuuteen tarjoten asiakkaille uusia tuotteita ja palveluja. Toisaalta veistos kuvaa myös yrityksen kasvua ja monipuolisuutta, silloinen toimitusjohtaja, energianeuvos **Pertti Leppänen** sanoo.

Ystävyyskaupunkien tienviitta